

Δημήτρης Τσιμπανούλης Δ.Ν.

Ηπείρου 13

104 33 Αθήνα

Τηλ. 8222007

15 Οκτωβρίου 1986

~~Παύλος~~
σου έγινε με παραζά
και θα γίνει σύμβαση έργου.

Προς τον Υπουργό Εθνικής Οικονομίας κ. Κώστα Σημίτη.

Έρευνα καί προοπτική ανάπτυξης νέων επιχειρηματικών μορφών
στην Ελλάδα στα πλαίσια προγράμματος μελέτης του ZERP

Σε παλαιότερες συζητήσεις με τον καθηγητή Σπύρο Σημίτη είχαμε
εξετάσει τις προοπτικές ανάπτυξης στην Ελλάδα νέων "εναλλακτι-
κών" μικρομεσαίων επιχειρήσεων (Alternativbetriebe) καθώς και
τις ευεργετικές επιδράσεις που θα μπορούσαν να έχουν τούτες
στην ελληνική οικονομία. Πρόσφατα τέθηκε υπόψη μου ένα πρό-
γραμμα μελέτης του ZERP (Zentrum fuer Europaeische Rechts-
politik) που εκπονήθηκε τον Ιούνιο του 1986 από τους Prof.
Dr. Volkmar Gessner και Dr. Armin Hoeland με τίτλο
"Arbeitslosigkeit und neue Erwerbsformen".

Έναυσμα γι' αυτή τη μελέτη δίνουν η ανεργία, η πρόοδος της
τεχνολογίας, το αυξανόμενο ενδιαφέρον των γυναικών για συμμε-
τοχή στην παραγωγική διαδικασία καθώς και η αλλαγή των παρα-
δοσιακών εργασιακών αξιών. Αυτά τα φαινόμενα οδηγούν στη Δ.Ευ-
ρώπη σε νέες μορφές επαγγελματικής δραστηριότητας, που δεν εί-
ναι γνωστές στο έννομο σύστημα της "βιομηχανικής κοινωνίας".
Οι σχέσεις εργασίας ορισμένου χρόνου, οι φαινομενικές συμβά-
σεις έργου, οι σχέσεις ελεύθερου συνεργάτη, είδη εργασιακών
σχέσεων που δεν καλύπτονται από κοινωνική ασφάλιση είναι με-
ρικά από τα φαινόμενα αυτής της εξέλιξης, που όμως δεν εμπί-
πτουν στο πρόγραμμα μελέτης του ZERP.

Τούτο αφορά νέες μορφές επιχειρήσεων, πρωτοβουλίες τοπικών φο-
ρέων για την απασχόληση, δηλ. είδη "νέων συνεταιρισμών", στους
οποίους οργανώνονται είτε άνεργοι είτε άτομα και επιχειρηματίες

που επιδιώκουν την οικονομική τους επιβίωση και τη διασφάλιση της ύπαρξης τους πάνω σε βάση ανεξάρτητης εργασίας και εκούσιας αλληλοβοήθειας. Σ' αυτό συνίσταται και το νομικό ενδιαφέρον αυτής της μελέτης : Στο ότι σ' αυτές τις επιχειρήσεις διαφαίνεται μια για την κατεστημένη οικονομική πραγματικότητα πρωτότυπη επιχειρηματική δραστηριότητα, ένα καινοφανές "entrepreneurism", που δεν καλύπτεται από τις υπάρχουσες νομικές μορφές εταιρειών.

Η μελέτη αποσκοπεί σε μια ποιοτική καταγραφή και κατά τύπους κατάταξη νέων επιχειρηματικών μορφών. Τούτο επιδιώκεται απ' τη μια πλευρά με την άμεση επαφή στη βάση με τους ιδρυτές και φορείς τέτοιων επιχειρήσεων. Πληροφορίες ενδείκνυται επίσης να συλλεγούν από τυχόν υπάρχοντες βοηθητικούς, ενδιαμέσους θεσμούς, που αποβλέπουν στην παροχή συμβουλών και στην ενίσχυση των επιχειρήσεων.

Από την άλλη πλευρά πρέπει να ερευνηθούν οι θέσεις που διαμορφώνουν οι κρατικοί διοικητικοί φορείς, που είναι αρμόδιοι για την παρακολούθηση αυτής της κατηγορίας επιχειρήσεων, όπως υπουργεία, νομαρχίες, ασφαλιστικοί φορείς, τράπεζες, οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης κλπ.

Πραγματικά θέματα που απασχολούν το πρόγραμμα του ZERP είναι : ποιες άτυπες επαγγελματικές μορφές επιχειρήσεων υπάρχουν και κάτω από ποιους νομικούς και κοινωνικούς όρους αναπτύσσουν δραστηριότητες (νομική μορφή και ευθύνη, μέγεθος, κοινωνική ασφάλιση, συμβατική διάπλαση, θέση στην αγορά, χρηματοδότηση κλπ.). Πολλές από τις επιχειρηματικές μορφές που ενδιαφέρουν είναι αναγκασμένες, τουλάχιστον στην πρώτη τους φάση, να κινούνται σε ένα ημινόμιμο πλαίσιο. Εδώ απαιτείται επινόηση τεχνασμάτων, δηλ. χρήση νομικά απαγορευμένων ή τουλάχιστον όχι σαφώς επιτρεπομένων μέσων, όπως φαινομενικές συμβάσεις έργου, ίδρυση σωματείων προς επίτευξη εμπορικών σκοπών, εργασιακές σχέσεις που δεν δηλώνονται νόμιμα, παρασιώπηση της δήλωσης της άσκησης επαγγελματικής δραστηριότητας κλπ.

Η σύνθεση των ομάδων που ωθούνται από την ανεργία στην ανεξάρτητη επιχειρηματική δραστηριότητα φαίνεται κατά πάσα πιθανότητα να είναι ετερογενής. Εκτός από τους επίσημα δηλωμένους ως άνεργους υπάρχουν επίσης άτομα που δεν είναι καταχωρημένα στους

καταλόγους των αναζητούντων εργασία καθώς και άτομα που χωρίς να είναι άνεργα, αποφασίζουν για διαφόρους λόγους να εγκαταλείψουν τη σχέση εργασίας, όπου είχαν απασχόληση, προκειμένου να γίνουν ανεξάρτητοι.

Τα συχνά ρευστά όρια ανάμεσα σε διαρκείς και ευκαιριακές συμβάσεις εργασίας καθώς και σε μορφές ανεξάρτητης εργασίας δημιουργούν σημαντικά προβλήματα στο σύνολο της εργατικής έννομης τάξης και στο σύστημα κοινωνικής ασφάλισης. Νομικά θέματα που ενδιαφέρουν είναι: ποιες συνέπειες διαφαίνονται απ'αυτή την εξέλιξη για το εργατικό και εταιρικό δίκαιο. Ποια είναι τα νομικά προβλήματα των φορέων αυτών των επιχειρήσεων και ποια πλεονεκτήματα ή μειονεκτήματα δημιουργούνται γι'αυτούς από την ανεξάρτητη εργασία σε σχέση με την εξαρτημένη. Παραπέρα: ποιες νομικές ή διοικητικές αναμορφώσεις είναι απαραίτητες για την ενθάρρυνση και τη σταθεροποίηση νέων μονάδων ανεξάρτητης επιχειρηματικής δραστηριότητας.

Η μελέτη των νομικών μορφών του φαινομένου "νέων ανεξάρτητων επιχειρήσεων" βρίσκεται σε στενή συνάφεια με τις συνεταιριστικές μορφές επιχειρήσεων, των οποίων τη σημασία έχει τονίσει επανειλημμένα η αρμόδια επιτροπή της ΕΟΚ. Αλλά και ο ΟΑΑΣΑ και το EGLEI (European Group on local Employment Initiatives) έχουν δείξει ενδιαφέρον γι'αυτές τις νέες μορφές απασχόλησης, ιδιαίτερα εν όψει της έντονης συνεταιριστικής δράσης που παρατηρείται σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες (και μάλιστα σε οικονομικά προηγμένες) στη δεκαετία του 1980.

Το πρόγραμμα του ZERP αποβλέπει στη συλλογή συγκριτικών στοιχείων από κράτη της ΕΟΚ και από αναπτυσσόμενες χώρες, στη μελέτη των νομικών μορφών του φαινομένου "νέων ανεξάρτητων επιχειρήσεων" και στην αξιολόγηση των νομικών, οικονομικών και κοινωνικών εμπειριών και των μέσων ενίσχυσης αυτών των επιχειρήσεων. Το ενδιαφέρον του προγράμματος επικεντρώνεται ιδιαίτερα σε περιοχές που διέρχονται οικονομική κρίση. Τούτο θεωρείται εκτός άλλων και για τους εξής πρακτικούς λόγους ενδεδειγμένο: σε τέτοιες περιοχές αναμένεται πρώτα πρώτα μια αυξημένη πολιτική ευαισθησία των αρμόδιων φορέων και επομένως μεγαλύτερη διάθεση συνεργασίας και κατά δεύτερο προχωρημένος πειραματισμός που

θα έχει οδηγήσει σε αποθησαύριση εμπειριών και αξιολόγηση προ-
σπαθειών.

Το πρόγραμμα μελέτης του ZERP περιλαμβάνει κατ' αρχάς τη μελέτη
"συνεταιριστικών" δραστηριοτήτων νέας επιχειρηματικής μορφής σε
περιοχές της Δ. Γερμανίας, στην Ισπανία και το Μεξικό. Το αντι-
κείμενο του προγράμματος παρουσιάζει όμως και για την ελληνική
πραγματικότητα ενδιαφέρον. Τούτο έθεσα υπόψη του κ. Σπύρου Σημίτη
και πρόσφατα του κ. Νίκου Θέμελη. Την προοπτική ένταξης της Ελλά-
δας στο πρόγραμμα έθεσε η κ. Dr. Doese-Digenopoulos - που συμμε-
τέσχε ήδη σ' ένα προηγούμενο πρόγραμμα του ZERP - σε συζήτηση με
τον κ. Gessner και έθιξα ο ίδιος σε τηλεφωνική μου επικοινωνία
με τον κ. Hoeland.

Από μια σύντομη διερεύνηση που έκανα στην Ελλάδα διαπίστωσα ότι
μορφές "ανεξάρτητων" επιχειρήσεων δεν είναι ξένες στην ελληνική
πραγματικότητα. Στο Βόλο π.χ. διαπίστωσα την ύπαρξη δυο τέτοιων
επιχειρησιακών μονάδων με φορείς 1) μια ομάδα ηλεκτροτεχνιτών
του προγράμματος εναερίων γραμμών της ΔΕΗ, νομικά οργανωμένων
σαν ΕΠΕ 2) επιπλοποιούς.

Η σημασία της μελέτης των νέων μορφών ανεξάρτητης επιχειρηματικής
δραστηριότητας παρουσιάζει κατά τη γνώμη μου για το ελληνικό χώρο
ένα τεράστιο ενδιαφέρον και μάλιστα όχι μόνο για τον πρωτογενή
αλλά και για τον δευτερογενή και τον τριτογενή τομέα.

Στις βιομηχανικά αναπτυγμένες χώρες της Δ. Ευρώπης επιδιώκεται με
την αναγέννηση των συνεταιρισμών η εξεύρεση μιας διεξόδου στις
οικονομικές δυσκολίες και τα προβλήματα που δημιουργούν οι οικονο-
μικο-κοινωνικές δομικές αλλαγές της βιομηχανοποιημένης "κοινωνίας
της αφθονίας". Οι συνεταιρισμοί σαν οικονομικές μονάδες οργάνωσης
που βασίζονται στην ποιότητα της εργασίας, την ιδιωτική πρωτοβου-
λία, τη δημοκρατική οργάνωση και την κατά το δυνατό προώθηση της
συμμετοχής των συνεταίρων στη διοίκηση της εταιρείας θα μπορού-
σαν να αναπτύξουν και στην Ελλάδα για την οικονομία τόσο των μελών
τους όσο και του συνόλου ευεργετική δράση. Η συντονισμένη και με-
θοδική μελέτη των προϋποθέσεων κάτω από τις οποίες θα ήταν δυνατόν
να ευδοκιμήσουν στην Ελλάδα τέτοιες επιχειρηματικές μορφές ή των
αιτίων που ενδεχόμενα τις οδήγησαν μέχρι τώρα ή μπορεί να τις οδη-
γήσουν σε ναυάγιο ή τουλάχιστον σε περιορισμένη επιτυχία στα πλαί-

σια του προγράμματος του ZERP ή σε συνεργασία μ'αυτό θα οδηγούσε σε μια βαθύτερη γνώση των προβλημάτων αυτού του τομέα της ελληνικής οικονομίας. Ταυτόχρονα θα δημιουργούσε τις προοπτικές για μια αποτελεσματικότερη αντιμετώπισή τους τόσο σε επίπεδο νομοθετικής παρέμβασης και οργάνωσης θεσμών και βοηθητικών φορέων στην Ελλάδα όσο και στην ενίσχυση τέτοιων προγραμμάτων από την ΕΟΚ.

Για τη διερεύνηση της δυνατότητας επέκτασης του προγράμματος μελέτης του ZERP και στην Ελλάδα καθώς και για τη μεθόδευση των απαραίτητων ενεργειών για τη συλλογή του υλικού και τη συγκρότηση συγκεκριμένων προτάσεων στο ZERP σχετικά με την αναφερθείσα προοπτική απευθύνομαι σε σας κύριε Υπουργέ. Σε περίπτωση θετικής αξιολόγησης της πρότασης και ενδιαφέροντος για το πρόγραμμα από το Υπουργείο σας θα μπορούσε να συζητηθεί και η δυνατότητα ταυτόχρονης χρηματοδότησης ενός συγκεκριμένου προγράμματος για τον ελληνικό χώρο από το Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας, ενδεχόμενα σε συνεργασία με το ZERP.

Με ιδιαίτερη εκτίμηση

Δημήτρης Τσιμπανούλης